
Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője

A kisregény egy részletesen kidolgozott anekdota köré épül: miszerint a gazdag és különködő úr a törvényes örökösök kijátszásával a vagyonát szeretett nevelt fiára akarja hagyni. Az esernyő nyelébe rejtett kincs ugyan eltűnik, ám a mű mégis boldogsággal zárul, hiszen a legnagyobb kincs az életben a szerelem.

Szereplők:

Bélyi Veronka; János pap, Veronka bátyja; Billeghi Máté, halápi úr; Gregorics Pál; Wibra Anna, szolgálólány; Wibra György; Kupeczky Márton, Gyuri tanítója; Sztolarik, közigazgató; Gregorics Gáspár, Pál testvére; Gregorics Boldizsár, Pál testvére; Panyókiné, Pál testvére; Krikovszky úr, besztercei polgármester; Münczné Rozáli, zsidó asszony; Müncz Móric, Jónás fia; Mravucsán úr, bábászéki polgármester; Madame Kriszbay; Adamecné, házvezetónő.

Műfaja:

Kisregény, anekdotikus stílusban.

Helyszínek:

Glogova; Besztercebánya; Szeged, Bábászék.

A rövid tartalom:

1. rész. A Legenda, Viszik a kis Veronkát

Halápon meghalt egy tanítóné. Nem volt annak semmije: csak egy kecskéje, egy libája, és egy 2 éves kislánya. De volt egy idősebb fia is, aki pap volt Glogován. Billeghi Máté felpakolta szekereire az örökségeket, Veronkát, a két éves kislányt, egy kosárba rakták, aki csak azt vette észre az egész utazásból, hogy egyre távolodnak a faluból.

Glogova régen

Glogova régen elég fejletlen volt. Országút sehol nem volt, a talaj pedig agyagos volt, tehát a veteményeknek sem nagyon kedvezett. Szegénység volt és nyomor. A régi pap is meghalt. Az iskola épülete pedig ütött-kopott volt.

Új pap Glogován

Új pap érkezett Glogovára, és beköltözött a paplakba. Kitudakolta, hogy mennyi lélek van a faluban, mennyi a halálesetek száma évente, és mennyi a házasulandó párok száma. Hamar rájött, hogy szinte minden a krumpliterméstől függ, és óriási a szegénység. Az ő fizetése is nagyon csekély. Megérkezett Billeghi Máté Veronkával, és János pap (mert így hívták az új papot) kiment fogadni Mátét, de hamar látta, hogy rossz hírrel érkezett. Máté lepakolt, megmutatta a papnak a húgocskáját is és a többi örökséget, azután pedig elmondta neki, hogy az édesanyja meghalt. Jánost - amikor meghallotta a szomorú hírt - nem érdekelte semmi, még Veronka sem, hanem elment imádkozni.

Az esernyő és Szent Péter

Imádkozás közben eleredt az eső. János rohant haza (mert féltette a kislányt, akit a ház előtt egyedül hagyott), és meglátta a kosarat. Csodák csodájára talált felette egy fakó piros esernyőt is. Gyorsan bevitte a gyereket a házba. Lassacskán az a hír terjedt el Glogován, hogy Szent Péter tette Veronka fölé az esernyőt. János pap nagy gondban volt, mivel a szerény fizetéséből csak nehezen tudta eltartani a szegény Veronkát. Isten azonban gondoskodott róluk.

Jánost egy idő után már az esernyővel hívták a temetésekre, és a második "esernyős" temetésen fel is támadt az az ember, akit temettek. Ennek elterjedt a híre az egész világban, és már mindenhol jöttek, hogy csodájára járjanak, és a varázslatos esernyő alatt esküdjenek meg. Nagy jövedelem volt ez Jánosnak, és így a kis Veronkáról is tudott gondoskodni.

2. rész . A Gregoricsok, A tapintatlan Gregorics

Még régebben élt Besztercebányán egy Gregorics Pál nevű ember, akit tapintatlannak gondoltak: mégpedig azért, mert az egész élete arra épült, hogy másoknak a tetszését, rokonszenvét kivívja. Senki sem szerette őt, mindenkit bosszantott: ő azonban be akarta bizonyítani a világnak, hogy értékes ember. Kém lett, és elég tekintélyes vagyona tett szert, ám ezt nem nagyon tudta róla senki. Volt egy ütött-kopott, régi piros esernyője, amit mindig magánál hordott: az emberek ezt hóbortnak tekintették.

Gregoricsnak volt egy házvezetőnője, akit Wibra Annának hívtak. Mivel Pál úr nem volt népszerű a nők körében, ezért ennél a szolgálójánál próbálkozott. Született is egy gyermekük: a kis Wibra Gyuri.

Gyanús jelenségek

A pletykák miatt titokban tartották a gyerek származását. Titokban iskoláztatták, és kiderül, hogy a kis Wibra nagyon tehetséges, okos fiú. Gregorics nagyon szerette a gyermeket, de érezte, hogy a testvérei, az egész családja nagyon

féltékeny rá. Egy napon beteg lett Gyuri, de az orvos meggyógyította. Gregorics arra gyanakodott, hogy a testvérei mérgezték meg, ezért innentől látszólag nem sokat törődött a gyerekekkel, nehogy a család gyanítani kezdje, hogy az ő fia. Elvetette az adoptálás ötletét is.

Gregorics továbbra is magánál hordta a piros esernyőt, és Gyurit az iskolában is csúfolták emiatt. Ám Gregorics Pál makacsul ragaszkodott az ernyőjéhez, és még komoly összeget is hajlandó lett volna fizetni érte a szerencsés megtalálónak, amikor eltűnt. Mindenki azt hitte róla, hogy bolond.

Gregorics Pál halála és öröksége

Gyuri Szegeden tanult. Gregorics Pál egyik nap rosszat álmódott, és úgy érezte, meg fog halni. A végrendeletét meg is íratta. Halála előtt Gregorics befalaztatta Gyuri kis házikójába a legnagyobb titokban egy üstöt. Wibra Ancsurával elküldetett egy táviratot Gyurinak, de Ancsura nem külte el, mert úgy gondolta, hogy Gregorics Pál meg fog gyógyulni. De nem gyógyult meg az úr, és már nem tudott beszélni halála előtt Gyurival. Így az örökségét sem tudta átadni. A végrendelet nagyon furcsa volt, Gregorics Pál a vagyonának csupán kis százalékáról rendelkezett, és a családjára nem hagyott semmit. A pénzre éhes testvérei kutatni kezdenek az elrejtett vagyon után. Gyuri pedig ügyvédnek tanult, hogy legyen pénze. Gyámatyjának Sztolarik urat nevezik ki.

A kapzsi Gregoricsok

Gáspár és Boldizsár fejvesztve és egymással versengve kutattak Pál vagyona után. A pénzt azonban sehol sem találták. Kitudódott a híre annak, hogy Gregorics Pál a halála előtt befalaztatott egy üstöt Gyuri házába. A két testvér egymást túllicitálva akarta megvenni a kis házat. Végül közösen vették meg. A csalódásuk azonban határtalan volt, mert a testvérük kijátszotta őket: csak ócska szegeket és vasakat rejtett az üstbe. A vagyonnak pedig se híre, se hamva nem volt.

3. rész. A nyomok, Az esernyő kibukkan

Telt-múlt az idő, Gyuriból sikeres ügyvéd let. Mindenki biztatja, hogy házasodjon meg, de ő nem akart. Egyre csak az elveszett kincs foglalkoztatja. Kiderült, hogy az apja pénze valószínűleg valamelyik külföldi bankban van, és az arról szóló elismervény pedig a régi ütött-kopott esernyő nyelében lehet. Gyuri kinyomozta, hogy az esernyőt elárverezték, és egy bizonyos fehér zsidó vette meg. Később kiderült, hogy a fehér zsidó nem más volt, mint Müncz Jónás. Gyuri édesanyjával és gyámajával elhatározta, hogy elmegy Bábaszékre Müncznéhez (hiszen a férje eltűnt) az esernyőért.

A mi Rozálink

Régebben nem volt igazi város az, amelyikben nem volt zsidó boltos. Ezért Bábaszéknek is kellett egy zsidó. Így került Bábaszékre Münczné. A zsidó asszonyt nagyon tisztelték a városban. Közkedvelt személyiség volt, de egy kicsit jobban örültek volna egy férfi zsidónak, ám Münczné férje eltűnt.

A szálak Glogovára vezetnek

Gyuri bement Münczné régiségboltjába, és bejelentette, hogy régi esernyőt szeretne venni. Csak nagyon nehezen, 50 Ft ellenében engedte fel a padlásra az asszony, ahol az esernyők voltak. Gyuri sajnos nem találta meg itt a keresett esernyőt. Elmagyarázta azonban, hogy nézett ki, és Münczné esküdözött, hogy azt látta férjénél, amikor az utolsó útjára indult.

Gyuri már éppen elkeseredett, amikor Münczné Mórichoz, a fiához küldte őt, mert úgy gondolta, hogy a fiú biztosan tud az esernyőről valamit. Így is lett, Móric mindent elmond, és kiderült, hogy a szálak Glogovára vezetnek: az öreg Jónás tette évekkel ezelőtt egy ázó kisbaba feje fölé a piros esernyőt.

A fülbevaló

Gyuri éppen már indult volna Glogovára, amikor kidobolták, hogy elveszett egy fülbevaló, és a becsületes megtaláló jutalmat kap. Vannak még csodák: éppen Gyuri találta meg. Bevitte a Városházára az elveszett ékszert. Egy bájos lány, a glogovai pap húga, vesztette el a fülbevalót, aki éppen madame Kriszbay vállát borogatta. Veronka az asszonysággal utazott, és a piacon megbokrosodtak a lovaik, tönkre ment a kocsijuk. Mivel Gyuri úgyis Glogovára készült, felajánlotta, hogy elviszi őket (Veronkát és madame Kriszbayt).

Ám késő volt már az induláshoz, Mravucsán úr, a polgármester ott tartotta őket éjszakára.

4. rész. A bábaszéki intelligencia, Vacsora Mravucsánéknál

Wibra Gyuri és Veronka is Mravucsánéknál vacsorázott. Jól elbeszélgettek, és a társalgás közben szóba került az esernyő. Elmesélték Gyurinak az esernyő történetét és a Szent Péterről kialakult legendát. Gyuriban összeállt a kép, hogy az esernyőt az öreg Müncz Jónás tette Veronka feje fölé, nem pedig Szent Péter, de nem mondta el.

A fiatal ügyvéd Veronkával is elbeszélget a pillangógyűjteményekről. A lány elmondta, hogy a glogovai templomban vigyáznak az esernyőre, és ereklyeként tisztelik, az esernyő a lány hozományát képezi. Gyurit nagyon feldúlta a hír, de nem árul el semmit. Mindenki nyugovóra tért Mravucsánék házában.

Az éj tanácsot ad

Gyuri is lefeküdt aludni, de nem jött álom a szemére. A gazdagságon járt az esze, és azon, hogy hogyan szerzi meg az esernyőt. Aztán nagy nehezen elaludt, és azt álmodta, hogy találkozik Szent Péterrel. Az apostol azt tanácsolta neki, hogy vegye feleségül Veronkát. Reggel nem is tartja rossz ötletnek a dolgot, hiszen Veronka nagyon szép.

Virradatkor a háziak még marasztalták őket, de ők sietve útnak indultak.

5. rész. A harmadik ördög, Czobor Mária rózsája, a földhasadék és a vén körtefa

Útközben beszélgettek és nézelődtek. Mivel nagyon messze volt Glogova, többször megálltak pihenni egy kicsit, és addig sétálgattak. Egy várnál sétáltak és a bástyája előtt láttak egy nagyon szép rózsát. Az a legenda járta, hogy Czobor Máriáé az a rózsza. Réges-régen ez a lány leugrott a várból, mert egy parasztleányt szeretett, és az apja nem engedte, hogy hozzá menjen, hanem máshoz akarta hozzáadni. A parasztleány rózsát ültetett a lány sírjára, amely minden évben egyetlen bimbót fakaszt. Gyuri letépte a bimbót Veronkának, de a lány nem fogadta el és eldobta, a visszavezető úton azonban felvette mégis.

A glogovai út elég zötykölődös volt, és eltörött a kocsijuk tengelye. Gyuri elment nyújtófát vágni. Egyszer csak kiáltásokat hallott: egy ember volt a hasadékban, de Gyuri kimentette. Kiderült, hogy János pap voot a bajba jutott ember, Veronka bátyja. A pap megkérdezte Gyurit, hogy mit kér cserébe azért, hogy megmentette az életét. Gyuri nem tétozott, hanem azt mondta: "Veronka kezét". A pap belegyezett így már csak Veronkát kellett megkérdezni, de ő egyelőre nem válaszolt.

Három üszög

Egyenesen a pap házába mentek, és vendégül látták Gyurit. Gyuri hívatta gyámatyját, hogy hozzon neki jegygyűrűket. Sztolarik úr eljött, és elhozta a gyűrűket is. Bementek egy szobába, hogy nyugodtan tudjanak beszélni, eközben Veronka kihallgatta őket. Megtudta, hogy ő csak egy eszköz az esernyő megszerzéséhez.

Sztolarik és Gyuri megnézte az esernyőt és kétségbeesve tapasztalták, hogy nem a régi nyele volt rajta. Megtudták, hogy a régi nyelét elégette Adameczné, a házvezetőnő üszögnek.

Viszik a kis Veronkát

Gyuri ráébredt, hogy valójában szereti Veronkát, és csak a lány a fontos neki, de eközben Veronka eltűnt. Az egész falu a lány keresésére indul, de Gyuri találta

meg, és mindent elmondott neki. Veronka megbocsátot, és összeházasodtak a szerelmesek. Az esküvőn részt vett Wibra Anna, Gyuri anyukája is. Nagyon boldogan éltek, míg meg nem haltak!